घृतमाज्ये ॥३६॥ आज्येन यूपमनक्ति आज्यमासिच्योद्गात्रे सौम्यं प्रयहृतीत्यादौ किमाज्यशब्दो निर्वापादिसंस्कारनिमित्त उत जातिनिमित्त इति । तत्र संस्कृतऽआज्ये प्रायेणाज्यशब्दप्रयोगदर्शनात् संस्कारनिमित्त इत्येवं प्राप्तऽइदमुच्यते आज्ये विहिते घृतं प्रतीयात् असंस्कृतमेव घृतं गृह्णीयात् · जातिनिमित्तोऽयमाज्यशब्दो न संस्कारनिमित्त इत्यर्थः । यतोऽसंस्कृतेऽपि [1] जातिमात्रे प्रयोगो लोके वेदे च दृश्यते क्रय्यमाज्यम् क्षीणमाज्यम् तैलमुपसिचने [2] वर्तते · जातिं विना लोके वेदे च प्रयोगो नास्ति विना संस्कारं लोके प्रयोगोऽस्ति · अतो जातिनिमित्त एवेति । प्रयोजनम् आज्येन यूपमनक्ति आज्यमासिच्योद्गात्रे सौम्यं प्रयहृतीत्येवमादौ संस्कारा न कर्तव्याः ।

लिङ्गात् ॥३७॥ मल्लिङ्गादाज्यं गव्यं [3] भवति गवां सम्बन्धि भवति । किं लिङ्गम् मह्नीनां पयोऽसीति (४. ३.) मह्य इति [ह] वाऽएतासामेकं नाम यद्गवामिति (३. १. ३. १.) । अतश्चोक्तं [4] मण्डनमिश्रैः घृतार्थे गोघृतं ग्राह्यं तदभावे तु माहिषम् आज्यं वा तदभावे तु साक्षात्तैलं ग्रहीष्यते तैलाभावे ग्रहीतव्यं तैलं जतिलसम्भवम् तदभावेऽतसीस्नेहं कौस्तुभं सर्षपोद्भवम् वृक्षस्नेहोऽथवा ग्राह्यः पूर्वालाभे परः परः तदभावे यवव्रीहिश्यामाकान्यतरोद्भवम् पिष्टमालोड्य [5] तोयेन घृतार्थे योजयेत्सुधीः वृक्षतैलेषु पुंनागनिम्बैरण्डोद्भवं त्यजेत् । यद्वा गव्यघृताभावे छागमाहिष्यादेर्घृतं क्रमात् तदलाभे गवादीनां क्रमात्क्षीरं विधीयते तदलाभे दधि ग्राह्यमभावे तैलमिष्यते यत्राज्यम[ज्ञ]नाद्यर्थं न लभ्येत कथं चन तत्र क्षीराद्यनादृत्य साक्षात्तैलं ग्रहीष्यते यत्र मुख्यं दधि क्षीरं तत्रापि तदलाभतः अज्ञादिः क्षीरदध्यादि तदलाभे तु गोघृतम् मुख्यासन्नोऽथवा ग्राह्यः कार्यकारणसंततौ अत एव घृताभावे पूर्वं दधि ततः पय इति । तथा येषां केषांचिदन्येषां हविषामप्यसम्भवे सर्वत्राज्यमुपादेयं भरद्वाजमुनेर्मतादिति ।

तस्य होमोऽनादेशे ॥३८॥ अनादेशऽइति जुहोतीत्युक्ते द्रव्यान्तरस्या-

---

१) °स्कृतोपि २. २) ?? क्षीणमातैलमुपसेवने २. °णमाज्यं तै° २. ३) ? °दाज्यं लिंगंव्यं २. °दाज्यं लिंगं गव्यं २. ४) ? अतचोक्तं २. ५) °ड्यं २.